

Jadwiga Stawnicka

prof. dr hab., Wyższa Szkoła Humanitas w Sosnowcu
ORCID: 0000-0002-0404-5383
jadwigastawnicka@wp.pl

Kamil Jadczyk

mgr, Kancelaria Wiśniewska i Partnerzy Adwokaci i Radcy Prawni Sp.P. w Katowicach
ORCID: 0000-0001-8765-5891
kamil.jadczyk@gmail.com

Kazimierz Marszał

prof. dr hab., Wyższa Szkoła Humanitas w Sosnowcu
ORCID: 0000-0003-4838-945X

Właściwość miejscowa rzecznika dyscyplinarnego uczelni w postępowaniu w sprawie deliktu dyscyplinarnego popełnionego przez byłego nauczyciela akademickiego

Uwagi wprowadzające

Odpowiedzialność dyscyplinarna jest szczególną formą odpowiedzialności prawnej, rozumianej jako zasada ponoszenia przez podmiot przewidzianych prawem ujemnych konsekwencji za zdarzenia lub stany rzeczy podlegające ujemnej kwalifikacji normatywnej i przypisywalne prawnie określonemu podmiotowi w danym porządku normatywnym¹. Odpowiedzialność dyscyplinarna oznacza zatem obowiązek ponoszenia przewidzianych przez normę prawa negatywnych konsekwencji zachowania się niezgodnie z normami prawnymi lub etycznymi, obowiązującymi w danej korporacji zawodowej

¹ W. Lang, *Struktura odpowiedzialności prawnej (Studium analityczne z dziedziny, teorii prawa)*, „Zeszyty Naukowe UMK. Nauki Humanistyczno-Społeczne” 1968, nr 31.

lub w stosunkach służbowych określonego rodzaju, które nakazują podporządkowanie się przepisom regulującym relacje wewnętrzne danej grupy zawodowej bądź środowiska (kultury). Należy bowiem zauważyć, że odpowiedzialności tej podlegają także osoby niepozostające w stosunku służbowym czy nienależące do korporacji zawodowych, np. studenci, osoby odbywające karę pozbawienia wolności czy członkowie organizacji branżowych i zrzeszeń (np. Polskiego Związku Łowieckiego). Jak wskazuje Marian Cieślak, odpowiedzialność dyscyplinarna oznacza ponoszenie negatywnych konsekwencji określonych przez zespół norm prawnych regulujących warunki, tryb i zasady tej odpowiedzialności u osób należących do pewnych ustawowo określonych i wyodrębnionych grup. Konsekwencje te pozostają w związku z naruszeniem obowiązujących, szczególnych norm postępowania. Przedmiotem odpowiedzialności dyscyplinarnej są czyny przedstawicieli zbiorowości, wykonujących ten sam zawód lub zajęcie, względnie przynależących do tej samej organizacji, naruszające obowiązki służbowe lub inny wiążący ich specyficzny sposób postępowania bądź etos obowiązujący w danym środowisku². Jak słusznie uważa przy tym Katarzyna Ceglarska-Piłat,

Konsekwencją zachowań niezgodnych z tym standardem jest zastosowanie wobec podmiotu podlegającego odpowiedzialności dyscyplinarnej określonego zespołu środków prawnych. W ramach sankcji jako konsekwencji naruszenia obowiązujących zasad, równocześnie z represją, dochodzi do realizacji innych dodatkowych celów dotyczących interesu wspólnoty³.

Postępowanie wyjaśniające, a następnie postępowanie dyscyplinarne, analogicznie do procesu karnego, jest pewnym zamkniętym układem pozwalającym na określenie jego początku i końca. Przebieg postępowania odbywa się po torze składającym się z następujących po sobie etapów – ogniw, tworzących tok postępowania. Postępowanie dyscyplinarne, tak jak proces będący ruchem, zmierza do określonego rezultatu, który jest jego celem. Jest więc zawsze określoną, zamierzoną działalnością o charakterze celowym – instytucją wykreowaną przez ustawodawcę do osiągnięcia określonych celów i świadomie w tym zakresie wykorzystywaną. Postępowanie dyscyplinarne stanowi więc przewidziane prawem zachowanie organów dyscyplinarnych i pozostałych uczestników postępowania, zmierzające do wykrycia i ustalenia czynu będącego deliktem dyscyplinarnym i jego sprawcy oraz do wymierzenia sankcji lub zastosowania innych środków albo – w razie stwierdzenia

² Por. M. Cieślak, *Polskie prawo karne. Zarys systemowego ujęcia*, PWN, Warszawa 1994, s. 22–23.

³ K. Ceglarska-Piłat, *Pojęcie i cechy charakterystyczne odpowiedzialności dyscyplinarnej w prawie polskim*, „Studia Prawnicze” 2005, z. 2.

braku deliktu dyscyplinarnego: sprawstwa lub istnienia okoliczności wyłączających odpowiedzialność – do uniewinnienia obwinionego od zarzuczonego mu czynu. Postępowanie wyjaśniające, a następnie postępowanie dyscyplinarne, podobnie jak proces karny, przebiega wedle zasad stanowiących wzorce ukształtowania określonego przedmiotu unormowania. Są to wzorce wyrażone w formule powinnościowej, a więc w postaci dyrektywnej. Wzorce te mogą być postulowane (abstrakcyjne) lub też odtworzone⁴.

Jedną z grup zawodowych, które podlegają odpowiedzialności dyscyplinarnej, są nauczyciele akademicy. Ich odpowiedzialność dyscyplinarna, zgodnie z istotą tej instytucji prawnej, ma charakter ustawowy – podstawę odpowiedzialności dyscyplinarnej uczonych stanowią przepisy Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (dalej: ustawa)⁵. Regulację prawną postępowania dyscyplinarnego w postaci ustawy trzeba uznać za konieczność. Ustawa nie tylko przewiduje odpowiedzialność dyscyplinarną nauczycieli akademickich, ale określa także podstawowe jej wyznaczniki: zakres podmiotowy (kto jej podlega), zakres przedmiotowy (czyny, za jakie się ją ponosi), organy orzekające środki tej odpowiedzialności oraz kary i rodzaje tych środków⁶. O zakresie przedmiotowym tych regulacji decydują racje, które – podobnie jak w przypadku procesu karnego – wyrażają się w postaci trzech funkcji prawa dyscyplinarnego: funkcji porządkującej (polegającej na tym, że postępowanie dyscyplinarne jako skomplikowana struktura wymaga skoordynowania poszczególnych jego czynności, aby mogło przebiegać sprawnie i bez zahamowani), funkcji zabezpieczenia celów postępowania (wyraża się ona w tym, że postępowanie dyscyplinarne nastawione jest na uzyskanie odpowiedniego celu, którego zrealizowanie nie byłoby możliwe, gdyby bieg postępowania pozostawiono całkowitemu uznaniu jego uczestników) oraz funkcji gwarancji uczestników postępowania (w razie braku prawnego uregulowania procedur, interesy jego uczestników byłyby uzależnione od woli organów procesowych. Obawa przed taką sytuacją zakłada konieczność uregulowania praw i obowiązków uczestników postępowania)⁷. Zgodnie z art. 275 § 1 ustawy nauczyciel akademicki podlega odpowiedzialności dyscyplinarnej za przewinienie dyscyplinarne stanowiące czyn uchybiający obowiązkowi nauczyciela akademickiego lub godności zawodu nauczyciela akademickiego. Z kolei zgodnie z art. 275 § 2 ustawy ustanie zatrudnienia w uczelni nie wyłącza odpowiedzialności dyscyplinarnej za przewinienie dyscyplinarne po-

⁴ Por. K. Marszał, *Proces karny*, Volumen, Katowice 2013, s. 12, 57.

⁵ Dz.U. 2018 poz. 1668 ze zm.

⁶ Na temat wyznaczników odpowiedzialności dyscyplinarnej zob. R. Giętkowski, *Odpowiedzialność dyscyplinarna w prawie polskim*, WUG, Gdańsk 2013, s. 31.

⁷ Por. K. Marszał, *op. cit.*, s. 39.

pełnione w trakcie tego zatrudnienia. Wykładnia tego przepisu prowadzi do wniosku, że odpowiedzialności dyscyplinarnej podlegać może zarówno osoba zatrudniona w uczelni i posiadająca w dacie wszczęcia postępowania w sprawie dyscyplinarnej status nauczyciela akademickiego, jak i osoba niezatrudniona w uczelni, która status nauczyciela akademickiego posiadała w przeszłości i utraciła go na skutek ustania zatrudnienia w szkolnictwie wyższym (jeśli czyn, który ma być podstawą odpowiedzialności dyscyplinarnej został popełniony w okresie zatrudnienia w szkolnictwie wyższym). W świetle powyższego konieczne jest określenie mechanizmu umożliwiającego pociągnięcie takiej osoby do odpowiedzialności dyscyplinarnej, w tym ustalenie właściwości organów, które winny prowadzić postępowanie w przedmiocie odpowiedzialności dyscyplinarnej, a tym samym – zapewnić realną możliwość wyegzekwowania odpowiedzialności za przewinienie stanowiące czyn uchybiający obowiązkom nauczyciela akademickiego lub godności zawodu nauczyciela akademickiego. Aby bowiem postępowanie dyscyplinarne mogło odnieść swój skutek i spełnić przewidziane dla niego funkcje, niezbędne jest stworzenie systemu instytucjonalno-proceduralnego pozwalającego na zastosowanie w praktyce funkcjonowania organów systemu szkolnictwa wyższego normy wyrażonej w art. 275 § 2 ustawy. Kształt podmiotowy tego systemu, w tym zwłaszcza szczegółową właściwość organów dyscyplinarnych, określa art. 277 ustawy oraz § 2 Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 25 września 2018 r. w sprawie szczegółowego trybu prowadzenia mediacji, postępowania wyjaśniającego i postępowania dyscyplinarnego w sprawach odpowiedzialności dyscyplinarnej nauczycieli akademickich, a także sposobu wykonywania kar dyscyplinarnych i ich zatarcia (dalej: rozporządzenie)⁸. Postępowanie wyjaśniające w sprawie deliktu dyscyplinarnego nauczyciela akademickiego prowadzi rzecznik dyscyplinarny. Zgodnie z art. 277 § 1 ustawy rzeczników dyscyplinarnych w uczelni powołuje rektor spośród nauczycieli akademickich posiadających co najmniej stopień doktora. „Własnych” rzeczników dyscyplinarnych powołuje także minister właściwy ds. szkolnictwa wyższego. Minister powołuje 14 rzeczników dyscyplinarnych spośród nauczycieli akademickich, z których: a) 7 reprezentuje każdą z dziedzin i posiada stopień doktora habilitowanego lub tytuł profesora; b) 7 posiada co najmniej stopień doktora w zakresie nauk prawnych (art. 277 § 2 ustawy). Rzecznik dyscyplinarny powołany przez ministra jest właściwy w sprawach dotyczących czynów nauczycieli akademickich pełniących funkcje rektora, przewodniczącego uczelnianej komisji dyscyplinarnej, przewodniczącego i członka komisji dyscyplinarnej przy Radzie Głównej

⁸ Dz.U. poz. 1843.

Nauki i Szkolnictwa Wyższego oraz przewodniczącego i członka komisji dyscyplinarnej przy ministrze. Kadencja rzeczników dyscyplinarnych trwa 4 lata i rozpoczyna się w przypadku rzeczników powoływanych przez: a) rektora – w dniu 1 stycznia roku następującego po roku, w którym rozpoczęła się kadencja rektora; b) ministra – w dniu 1 stycznia (art. 277 § 4 ustawy). Rzecznik dyscyplinarny, po przeprowadzeniu postępowania wyjaśniającego w sprawie deliktu dyscyplinarnego nauczyciela akademickiego, jeżeli zebrany w toku postępowania wyjaśniającego materiał dowodowy daje podstawę do wszczęcia postępowania dyscyplinarnego, przygotowuje wniosek o wszczęcie takiego postępowania i kieruje sprawę do komisji dyscyplinarnej.

Zgodnie § 2 rozporządzenia postępowanie wyjaśniające i postępowanie dyscyplinarne w pierwszej instancji wobec nauczyciela akademickiego prowadzi się w uczelni będącej podstawowym miejscem pracy nauczyciela akademickiego, który popełnił czyn mający znamiona przewinienia dyscyplinarnego (§ 2 ust. 1 rozporządzenia), a w wypadku, jeżeli nauczyciel akademicki nie posiada podstawowego miejsca pracy, postępowanie wyjaśniające i postępowanie dyscyplinarne w pierwszej instancji wobec tego nauczyciela akademickiego prowadzi się w tej zatrudniającej go uczelni, której rektor lub rzecznik dyscyplinarny powziął wiadomość o popełnieniu czynu mającego znamiona przewinienia dyscyplinarnego (§ 2 ust. 2 rozporządzenia). Postępowanie wyjaśniające w sprawie deliktu dyscyplinarnego popełnionego przez byłego nauczyciela akademickiego (niezatrudnionego aktualnie w żadnej uczelni wyższej) może zatem zostać wszczęte i prowadzone pod warunkiem spełnienia łącznie następujących przesłanek: przedmiotowe postępowanie zostanie wszczęte w uczelni, w której nauczyciel akademicki był zatrudniony, a zatem pozostawał z nią w stosunku pracy w rozumieniu prawa pracy⁹; przedmiotowe postępowanie zostanie wszczęte w uczelni, której rektor lub rzecznik dyscyplinarny powzięli wiedzę o czynie, mogącym stanowić przewinienie dyscyplinarne; postępowanie dotyczy czynu, który został popełniony w okresie, w którym sprawca był zatrudniony w szkolnictwie wyższym jako nauczyciel akademicki.

Należy przyjąć, że zakres podmiotowy przepisu § 2 rozporządzenia obejmuje zarówno „czynnych zawodowo” nauczycieli akademickich (a zatem takich, którzy posiadają podstawowe miejsce pracy w uczelni), jak i osoby,

⁹ Ustawa nie definiuje pojęcia zatrudnienia, dlatego dokonując wykładni par. 2 rozporządzenia należy posiłkować się art. 2 Kodeksu pracy, który definiuje pojęcie pracownika. Zgodnie z definicją kodeksową zatrudnienie to stosunek pracy, zawarty na podstawie umowy o pracę, powołania, wyboru, mianowania bądź spółdzielczej umowy o pracę, bez względu na wymiar zatrudnienia. Powyższe wyłącza możliwość kwalifikowania jako „osoby zatrudnionej” osoby wykonującej określone czynności na podstawie umowy cywilnoprawnej.

które nie posiadają miejsca pracy w uczelni, ale mogą podlegać odpowiedzialności dyscyplinarnej na podstawie art. 275 ust. 2 Prawa o szkolnictwie wyższym, również po ustaniu ich zatrudnienia w szkolnictwie wyższym. Przyjęcie odmienną interpretacji powyższego przepisu rozporządzenia musiałoby prowadzić do konkluzji, że osoba niezatrudniona w uczelni (były pracownik uczelni, który utracił status nauczyciela akademickiego) nie ponosi odpowiedzialności dyscyplinarnej za czyn popełniony w trakcie zatrudnienia w szkolnictwie wyższym, co byłoby sprzeczne z art. 275 ust. 2 ustawy. Co więcej, przyjęcie takiej wykładni wskazanego przepisu rozporządzenia mogłoby prowadzić do całkowicie nieakceptowalnej sytuacji, w której osoba dopuszczająca się przewinień dyscyplinarnych (w tym tych najpoważniejszych gatunkowo, jak oszustwa naukowe lub przestępstwa, będące jednocześnie deliktami dyscyplinarnymi) celowo unika odpowiedzialności dyscyplinarnej poprzez rozwiązanie swojego stosunku pracy z uczelnią (uczelniami) i zmianę zawodu. W konsekwencji nauczyciel akademicki dopuszczający się np. plagiatu mógłby zatrudnić się jako nauczyciel w jednostce systemu oświaty (np. szkole, przedszkolu) bez ryzyka poniesienia odpowiedzialności dyscyplinarnej, mimo iż zgodnie z art. 275 ust. 2 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym takiej odpowiedzialności podlega.

Dyrektywy językowe

Par. 2 rozporządzenia, dopełniając i konkretyzując art. 275 ust. 2 ustawy, przewiduje okoliczność wszczęcia postępowania wyjaśniającego i dyscyplinarnego wobec byłego nauczyciela akademickiego, stanowiąc – jak już wskazano powyżej – iż postępowanie wyjaśniające i dyscyplinarne w pierwszej instancji wobec takiej osoby prowadzi się w tej zatrudniającej ją uczelni, której rektor lub rzecznik dyscyplinarny powziął wiadomość o popełnieniu czynu mającego znamiona przewinienia dyscyplinarnego. W treści powołanego przepisu ustawodawca użył wyrażenia „uczelnia zatrudniająca”. Należy uznać, że wyrażenie to nie odnosi się wyłącznie do uczelni, w której nauczyciel akademicki jest zatrudniony w dacie wszczęcia postępowania wyjaśniającego czy dyscyplinarnego, ale również do uczelni zatrudniającej takiego nauczyciela w przeszłości. Innymi słowy, wyrażenie „w zatrudniającej go [nauczyciela akademickiego] uczelni” odnosić się może zarówno do uczelni zatrudniającej nauczyciela akademickiego aktualnie, tj. w momencie wszczynania postępowania wyjaśniającego, jak i uczelni zatrudniającej go w okresie minionym (przeszłym), gdy posiadał on status nauczyciela akademickiego, który następnie utracił (co aktualnie skutkuje brakiem podstawowego miejsca pracy w szkolnictwie wyższym). Do takiej

konkluzji prowadzi przede wszystkim wykładnia językowa wskazanego przepisu rozporządzenia.

Jedną z podstawowych metod interpretacji normy prawnej jest tzw. wykładnia językowa, zwana gramatyczną, obok wykładni historycznej, systemowej i teleologicznej¹⁰. Przekonanie o pierwszeństwie językowych dyrektyw wykładni i subsydiarności pozostałych rodzajów wykładni panuje w orzecznictwie sądowym pomimo wątpliwości zgłaszanych przez teoretyków prawa¹¹. Dopiero wówczas, gdy wykładnia językowa nie prowadzi do jednoznacznych rezultatów, dopuszczalne jest skorzystanie z pozajęzykowych dyrektyw interpretacyjnych. Zgodnie z tym poglądem, „gdy wykładnia językowa daje rezultat jasny i jednoznaczny, interpretator powinien oprzeć się na wyniku wykładni językowej, a jedynie w celu jej potwierdzenia może posłużyć się wykładnią systemową, czy też celowościową”¹². W orzecznictwie i dogmatyce prawniczej funkcjonuje zresztą termin „wykładnia gramatyczna”, używany na ogół zamiennie z terminem „wykładnia językowa”. Wszystko to wzmacnia siłę perswazyjną argumentów gramatycznych w realiach polskiej kultury prawnej, a analiza orzeczeń pokazuje, że w wielu przypadkach znajomość gramatyki i odwołanie do stosownej reguły nie tylko dostarcza silnego argumentu za określonym rozstrzygnięciem, ale i eliminuje wątpliwość interpretacyjną. Wykładnia językowa jednoznacznie określa granice możliwego sensu słów, które są zawarte w tekście prawnym. „Jedną z podstawowych zasad wykładni gramatycznej jest domniemanie języka potocznego, co oznacza, że tak daleko, jak to jest możliwe, nadaje się zwrotom prawnym znaczenie występujące w języku potocznym”¹³. Istotą wykładni językowej (gramatycznej) jest interpretacja tekstów prawnych w celu wyjaśnienia zakodowanych w tekście norm prawnych.

¹⁰ F.C. von Savigny, *System des heutigen Römischen Rechts*, [s.n.], Berlin 1974.

¹¹ Por. np. Z. Tobor, *W poszukiwaniu intencji prawodawcy*, Wolters Kluwer business, Warszawa 2013, s. 122–134; A. Bielska-Brodziak, *Interpretacja tekstu prawnego na podstawie orzecznictwa podatkowego*, Wolters Kluwer business, Warszawa 2009, s. 191; M. Matczak, *Summa iniuria. O błędzie formalizmu w stosowaniu prawa*, WN Scholar, Warszawa 2007, s. 181 i n.; M. Zieliński, *Osiemnaście mitów w myśleniu o wykładni prawa*, „Palestra” 2011 nr 3/4; K. Pleszka, *Językowe znaczenie tekstu prawnego jako granica wykładni*, [w:] *Filozoficzno-teoretyczne problemy sądowego stosowania prawa*, red. M. Zirk-Sadowski, WUŁ, Łódź 1997, s. 69–77; L. Morawski, *Wykładnia w orzecznictwie sądów*, TNOiK, Toruń 2002, s. 26–34, 158–159; T. Spyra, *Granice wykładni prawa – znaczenie językowe tekstu prawnego jako granica wykładni*, Zakamycze – Wolters Kluwer, Kraków 2006.

¹² Wyrok WSA w Olsztynie z dnia 7 lipca 2015 r., II SA/OI 104/15, Lex nr 1805278. W literaturze teoretycznoprawnej pogląd ten prezentuje m.in. L. Morawski, *op. cit.*, s. 72 i n.

¹³ A. Michalak, *Słowniki językowe w interpretacjach prawa podatkowego*, [w:] *Język w prawie, administracji i gospodarce*, red. K. Michalewski, WUŁ, Łódź 2010, s. 22.

Dokonując wykładni językowej § 2 ust. 2 rozporządzenia, wskazać należy, że ustawodawca posłużył się w nim imiesłowem przymiotnikowym czynnym. Pod pojęciem imiesłowu w polskiej literaturze językoznawczej rozumiemy niefinitywną formę czasownika, która jest używana w funkcjach przysłówkowych lub przymiotnikowych. Na tej zasadzie wyróżniamy imiesłowy przysłówkowe oraz przymiotnikowe. W języku polskim imiesłów przymiotnikowy czynny (na „-ący”) ma szeroki zakres funkcjonowania. Zdania zawierające rozwiniętą przydawkę imiesłowową z takiego rodzaju imiesłowem aktywnie funkcjonują w tekstach literackich, publicystycznych, naukowych, natomiast w języku mówionym dominują zdania złożone ze zdaniami podrzędnymi przydawkowymi. Zdania podrzędne przydawkowe i rozwinięte przydawkowe imiesłowowe – są strukturami synonimicznymi, a ich wybór zależy od treści, specyfiki i osobliwości stylistycznych¹⁴. Dla prawidłowej interpretacji § 2 rozporządzenia konieczne jest dokonanie analizy językoznawczej użytego przez prawodawcę pojęcia „zatrudniająca [uczelnia]”. Jest to imiesłów przymiotnikowy czynny utworzony od czasownika niedokonanego i przechodniego „zatrudniać”. Określa podmiot jako wykonawcę innej czynności, równoczesnej z czynnością orzeczenia zdania, zatem będzie ono równoważne z określeniem „ten, który zatrudnia / zatrudniał”. Czasownik „zatrudniać” tworzy parę aspektową z czasownikiem „zatrudnić” (kogoś), ale nie dopuszcza tzw. rekategoryzacji terminatywnej: „Zatrudniał go, ale go nie zatrudnił”. Kluczowe znaczenie dla wykładni analizowanego przepisu ma konstatacja, że imiesłów przymiotnikowy czynny to forma, która może się odnosić zarówno do zdarzeń teraźniejszych, jak i zdarzeń w przeszłości. W praktyce językowej często używamy bowiem imiesłowów przymiotnikowych czynnych również w znaczeniu przeszłym, opisując czynności mające miejsce dawniej, jakiś czas temu np.: „Ten zakład pracy był zakładem zatrudniającym Jana Kowalskiego w przeszłości, gdy mieszkał on w Polsce”; „Chłopak piszący to zadanie na maturze sześć lat temu popełnił ten sam błąd”; „Adam Nowak, pobierający zasiłek w latach 1994–1996, dziś nie musi oddawać tych pieniędzy do budżetu państwa”; „Prezydent ślubujący przed laty wierność Konstytucji”. Należy więc uznać, że interpretacja frazy „instytucja zatrudniająca X-a” wyraża znaczenie: „instytucja, która zatrudnia obecnie” oraz „która zatrudniała X-a w przeszłości”. W ten sposób forma imiesłowu przymiotnikowego, wskazującego jednoczesność czynności z formą innego czasownika niedokonanego, dotyczy znaczenia duratywnego tego czasownika („był zatrudniony w instytucji w okresie...”). W treści § 2 ust. 1 rozporządzenia występuje czas teraźniejszy

¹⁴ Z. Klemensiewicz, *Problematyka składniowej interpretacji stylu*, [w:] *idem*, *W kręgu języka literackiego i artystycznego*, PWN, Wrocław 1961, s. 197.

trybu orzekającego, stanowiący jeden ze sposobów wyrażania znaczenia deontycznego w aktach normatywnych. Jeśli wypowiedzenie zostałoby wyizolowane z kontekstu, jego struktura powierzchniowa mogłaby być rozumiana jako opis faktów (*declarativum*), gdyż brak w nim eksplicytnie wyrażonego wykładnika nakazu, jednak kontekst pragmatyczny tekstu normatywnego (autor tekstu – ustawodawca, gatunek tekstu – akt normatywny, a także sposób funkcjonowania tekstów prawnych) sprawia, że wypowiedzenie należy interpretować jako jednostkę składniową obligującą do określonego zachowania. Użyty środek gramatyczny jest tu zatem wskaźnikiem modalności deontycznej (czasownik refleksywny), a czas terażniejszy jest signifikatorem znaczenia deontycznego imperatywności. Wypowiedzenia niezawierające w swej strukturze powierzchniowej wykładnika nakazu są zatem ekwiwalentne semantycznie z konstrukcjami zawierającymi leksykalne jednostki modalne, na co wskazuje interpretacja przywoływanego aktu normatywnego ze wskazaniem eksplicytnych signifikatorów obligatywności („jest zobowiązany / jest obowiązany / musi / ma obowiązek / powinien”¹⁵). Na podstawie wskazanych powyżej rozważań językoznawczych stwierdzić należy, iż użycie przez ustawodawcę określenia „w zatrudniającej go [nauczyciela akademickiego] uczelni” może odnosić się (w sensie językowym) zarówno do uczelni zatrudniającej nauczyciela teraz, aktualnie, w tej chwili, jak i do uczelni zatrudniającej nauczyciela akademickiego kiedyś, w przeszłości. Możemy wszak powiedzieć „uczelnia zatrudniająca obecnie”, jak i „uczelnia zatrudniająca w latach minionych”, w obu przypadkach używając tego samego imiesłowu. Opierając się na założeniu racjonalnego ustawodawcy, trzeba przyjąć, że gdyby jego intencją było ograniczenie właściwości rzeczników dyscyplinarnych wyłącznie do rzeczników uczelni zatrudniających nauczyciela akademickiego aktualnie (a nie również w przeszłości), w treści rozporządzenia użyto by nie imiesłowu, ale czasownika w formie czasu terażniejszego (np. poprzez użycie wyrażenia „uczelnia, która zatrudnia”).

Dyrektywy pozajęzykowe

Powyższy, językowy sposób interpretacji § 2 rozporządzenia nie jest jednak jedynym możliwym. Nie można zapominać o tym, że sam pojedynczy przepis nie jest tożsamy z normą prawną, która jest kształtowana przy uwzględnieniu celów regulacji zarówno tych wprost wyartykułowanych (np. w preambule do

¹⁵ Maciej Zieliński podkreśla: „w każdym przypadku, w którym zwrot »powinien« zawarty został w przepisie prawnym jako funktor główny, użyty jest on w sensie normatywnym, a zatem jako operator nakazu”; M. Zieliński, *Wykładnia prawa. Zasady. Reguły. Wskazówki*, LexisNexis, Warszawa 2002, s. 161.

ustawy), jak i wywiedzionych z treści innych przepisów. Poszczególne przepisy nie mogą być bowiem odczytywane bez uwzględnienia powiązań systemowych, które kształtują sytuację prawną w danych okolicznościach, realizując cel ustawodawcy¹⁶. Wskazać zatem należy, że już w preambule do ustawy podkreślono, że każdy uczony ponosi odpowiedzialność za jakość i rzetelność prowadzonych badań oraz za wychowanie młodego pokolenia, co uwidacznia rangę, jaką ustawodawca przywiązuje do kompetencji (także etycznych) nauczycieli akademickich oraz ich odpowiedzialności wobec społeczeństwa. Nauczyciele akademicy pełnią w społeczeństwie szczególną rolę: nie tylko przekazują studentom wiedzę, ale również wychowują, kształtują postawy etyczne, kreują kulturę normatywną i symboliczną oraz tożsamość kulturową studentów. Prawidłowe realizowanie wskazanych zadań uwarunkowane jest posiadaniem przez nauczyciela akademickiego odpowiednich kwalifikacji moralnych, a ich utrata stanowić winna skuteczną barierę uniemożliwiającą wykonywanie tego zawodu lub powrót do niego. Zgodnie z art. 3 ustawy system szkolnictwa wyższego i nauki funkcjonuje z poszanowaniem standardów międzynarodowych, zasad etycznych i dobrych praktyk w zakresie kształcenia i działalności naukowej oraz z uwzględnieniem szczególnego znaczenia społecznej odpowiedzialności nauki. Regulację tę można uznać za sformułowanie nakazu respektowania tych wartości przez członków społeczności akademickiej, w tym zwłaszcza uczonych. Praktyczne znaczenie tej regulacji polega też na tym, że wymóg respektowania dobrych praktyk akademickich i zasad etycznych stanowi jeden z filarów funkcjonowania systemu nauki i szkolnictwa wyższego i nie tylko musi być bezwzględnie przestrzegany, ale konieczne jest również wprowadzenie mechanizmów skutecznego egzekwowania odpowiedzialności (w tym dyscyplinarnej) za złamanie owych zasad. Z tych też powodów ustawodawca szeroko określił zakres podmiotowy odpowiedzialności dyscyplinarnej uczonych, uznając, że podlegają jej zarówno nauczyciele akademicy pracujący w uczelni, jak i akademicy, których zatrudnienie w uczelni ustało. W art. 275 ust. 2 ustawy ustawodawca jednoznacznie rozstrzygnął wszakże, iż ustanie zatrudnienia nie jest okolicznością wyłączającą odpowiedzialność dyscyplinarną. Przyjęte rozwiązanie oznacza, że pomimo ustania zatrudnienia postępowanie wyjaśniające i dyscyplinarne może się toczyć, jak też po ustaniu zatrudnienia może zostać wszczęte. Okolicznością wyłączającą odpowiedzialność może być upływ czasu (zgodnie z art. 288 i 299 ustawy), ale nie ustanie zatrudnienia nauczyciela akademickiego. Zauważyć trzeba, że w art. 289 ust. 3 ustawy przewidziany został wyjątek od przedawnienia

¹⁶ *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, red. J. Woźnicki, Wolters Kluwer, Warszawa 2019, s. 712–713.

karalności dla wymienionych w nim rodzajów przewinień dyscyplinarnych związanych z naruszeniem praw autorskich i oszustwem naukowym. W przypadku tego rodzaju przewinień dyscyplinarnych postępowanie wyjaśniające może być wszczęte w dowolnym czasie, niezależnie od tego, kiedy miał miejsce czyn stanowiący tego rodzaju przewinienie dyscyplinarne. Uznać należy, że postępowanie takie może być zatem wszczęte również wobec byłego nauczyciela akademickiego. Orzeczona w takiej sytuacji kara dyscyplinarna służyć może m.in. uniemożliwieniu powrotu do „korporacji uczonych” osobie, które dopuściła się najcięższych przewinień dyscyplinarnych, np. fałszowania wyników badań, plagiatu etc.

W świetle powyższych argumentów wykładnia teleologiczna i funkcjonalna § 2 ust. 2 rozporządzenia musi prowadzić do wniosku, że wszczęcie i prowadzenie postępowania wyjaśniającego i dyscyplinarnego możliwe jest wobec nauczyciela akademickiego również po ustaniu jego zatrudnienia w uczelni, z inicjatywy rzecznika dyscyplinarnego działającego z urzędu lub na polecenie rektora uczelni, która zatrudniała nauczyciela akademickiego podejrzanego o delikt dyscyplinarny, i który powziął wiadomość o popełnieniu takiego deliktu, jeśli został on popełniony w okresie zatrudnienia nauczyciela akademickiego w szkolnictwie wyższym. W ten sposób ustawodawca zapewnił – nie tylko na szczeblu poszczególnych uczelni, ale również, a może przede wszystkim, na poziomie całego systemu szkolnictwa wyższego i nauki – istnienie mechanizmu egzekwującego odpowiedzialność dyscyplinarną byłych nauczycieli akademickich i tym samym chroniącego ów system przed konsekwencjami powrotu do zawodu osób niegodnych, naruszających fundamenty etosu akademickiego. Wskazać w tym miejscu należy, że – jak podkreśla się w doktrynie – zasada powiązania odpowiedzialności dyscyplinarnej ze stosunkiem ustrojowoprawnym między konkretną uczelnią a osobą fizyczną będącą jej pracownikiem nie ma charakteru bezwzględnego i dopuszczalne jest, aby ustawodawca kształtował zakres odpowiedzialności dyscyplinarnej także szerzej, co miało miejsce również pod rządami poprzednio obowiązującej Ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym¹⁷.

Przepisy mogą [...] przewidywać w tej materii pewne wyjątki uzasadnione głównie tym, że osoba, która przestała być członkiem danej organizacji, może w przyszłości próbować do niej powrócić, także wtedy, gdy dopuściła się czynu wymagającego reakcji dyscyplinarnej uniemożliwiającej taki powrót. [...] Może się w tym miejscu nasunąć wątpliwość, czy wymienione wyjątki nie podważają założenia, że odpowiedzialność dyscyplinarna opiera się na stosunku ustrojowoprawnym. Należy uznać, że nie, albowiem warunkiem pociągnięcia do tej odpowiedzialności pozostaje bycie stroną takiego stosunku w czasie popełnienia przewinienia, a kary orzeczone po

¹⁷ *Ibidem*, s. 706.

ustaniu tego stosunku mają taki sam charakter jak kary orzeczone w czasie jego trwania, tzn. wywołują bezpośrednie skutki co do zasady tylko w obrębie wspomnianego stosunku, z tym że w omawianej sytuacji będą to skutki raczej potencjalne, w pełni aktualizujące się dopiero w razie zamiaru ponownego nawiązania stosunku ustrojowoprawnego z tą samą organizacją (orzeczona kara dyscyplinarna może być przeszkodą do jego nawiązania) lub już po nawiązaniu tego stosunku (chyba że będzie to kara pozbawiająca prawa wykonywania zawodu nauczyciela lub nauczyciela akademickiego)¹⁸.

Należy zauważyć, że nawet odmienna od powyższej interpretacja § 2 ust. 2 rozporządzenia zakładająca, że użyte przez prawodawcę określenie imiesłowowe „uczelnia zatrudniająca” winno być traktowane dosłownie jako „uczelnia zatrudniająca [nauczyciela akademickiego] obecnie”, tj. w dacie wszczęcia postępowania wyjaśniającego (a nie kiedykolwiek), nie prowadzi do konkluzji, iż wszczęcie i prowadzenie postępowania w przedmiocie odpowiedzialności dyscyplinarnej byłego nauczyciela akademickiego staje się wykluczone. Przeciwnie, jeśliby przyjąć, że uregulowanie przyjęte w rozporządzeniu w wykonaniu delegacji art. 306 ustawy nie obejmuje swoim zakresem sytuacji, w której wszczęcie i prowadzenie postępowania następować ma w stosunku do nauczyciela akademickiego, który w danym momencie nie pozostaje zatrudniony w żadnej uczelni, zasadnym będzie zastosowanie art. 305 ustawy, zgodnie z którym do postępowań w sprawach odpowiedzialności dyscyplinarnej nauczycieli akademickich, w zakresie nieuregulowanym w ustawie, stosuje się odpowiednio przepisy ustawy Kodeks postępowania karnego z wyłączeniem art. 82. Brzmienie wskazanego odesłania ustawowego nie pozostawia wątpliwości co do zakresu swojego zastosowania. Ustawodawca w sposób wyraźny i nie budzący wątpliwości wskazał, że brak regulacji w przepisach ustawy (*a maiore ad minus* – także rozporządzenia wykonawczego do ustawy) w zakresie postępowań w sprawach odpowiedzialności dyscyplinarnej nauczycieli akademickich (a zatem zarówno postępowaniach wyjaśniających, jak i postępowaniach dyscyplinarnych) winien skutkować poszukiwaniem właściwej regulacji w treści przepisów ustawy Kodeksu postępowania karnego. Powyższe obustrzone zostało jednak dwoma zastrzeżeniami: 1) zastosowania w zakresie postępowań w sprawach odpowiedzialności dyscyplinarnej nauczycieli akademickich nie znajdzie art. 82 k.p.k., zgodnie z którym obrońcą może być jedynie osoba uprawniona do obrony według przepisów o ustroju adwokatury lub ustawy o radcach prawnych; 2) zastosowanie przepisów

¹⁸ R. Giętkowski, *op. cit.*, s. 251.

Kodeksu postępowania karnego do postępowań w sprawach odpowiedzialności dyscyplinarnej nauczycieli akademickich ma odbywać się w sposób odpowiedni. Powyższe obostrzenia są niezwykle istotne dla dalszej interpretacji przepisu art. 305 ustawy. W pierwszym bowiem przypadku wskazanie przez ustawodawcę *expressis verbis* jedyne wyjątku od zastosowania przepisów ustawy – Kodeksu postępowania karnego do postępowań w sprawach odpowiedzialności dyscyplinarnej nauczycieli akademickich pozwala na poczynienie wniosku, że w pozostałym zakresie ustawowym, nieuregulowanym w ustawie oraz przepisanych wydanych na podstawie tejże ustawy, każda inna regulacja przewidziana w Kodeksie postępowania karnego nie tylko może, ale wręcz powinna znaleźć zastosowanie w ramach zagadnień proceduralnych postępowań w sprawach odpowiedzialności dyscyplinarnej nauczycieli akademickich. Zawarte w art. 305 ustawy sformułowanie „stosuje się” świadczy o tym, że organy postępowania wyjaśniającego oraz dyscyplinarnego pozbawione są w tym względzie swobody – mają obowiązek przyjęcia właściwej regulacji kodeksowej do zastosowania w ramach prowadzonego postępowania. Z drugiej zaś strony, przyjmując „odpowiednie” stosowanie przepisów Kodeksu postępowania karnego, ustawodawca nakazuje stosować te przepisy w sposób uwzględniający specyfikę postępowania dotyczącego odpowiedzialności dyscyplinarnej nauczycieli akademickich, a zatem fakt, że postępowanie dyscyplinarne i wyjaśniające nie stanowi realizacji konstytucyjnego wymiaru sprawiedliwości, wyłącza możliwość zastosowania w ramach postępowania wyjaśniającego oraz dyscyplinarnego niektórych instytucji karnoprosesowych, takich jak stosowanie kar porządkowych czy środków zapobiegawczych¹⁹.

Przenosząc powyższe rozważania na kanwę postępowania wyjaśniającego i postępowania dyscyplinarnego, wskazać należy, że ich uregulowanie w ustawie oraz rozporządzeniu pozwala na poczynienie wniosku, iż postępowanie wyjaśniające w stosunku do nauczycieli akademickich stanowi odpowiednik (na gruncie procedury karnej) postępowania przygotowawczego, natomiast postępowanie dyscyplinarne – postępowania przed sądem. Świadczy o tym przede wszystkim przedmiot obu postępowań, ukształtowanie ich (przysługującym stronom uprawnień), jak również zachodzące między wyżej wymienionymi postępowaniami relacje i zależności. Już bowiem z mocy § 14 rozporządzenia wynika, że postępowanie wyjaśniające w swojej istocie zmierza do weryfikacji, czy zachodzą podstawy wszczęcia

¹⁹ M. Nawrocki, *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, [w:] *Biegły w postępowaniu cywilnym i karnym. Komentarz praktyczny, orzecznictwo, wzory pism procesowych*, red. K. Flağa-Gieruszyńska, C.H. Beck, Warszawa 2020, komentarz do art. 305.

postępowania dyscyplinarnego, tj. wystąpienia przez rzecznika dyscyplinarnego z wnioskiem o wszczęcie postępowania dyscyplinarnego, tak samo jak postępowanie przygotowawcze zmierza do weryfikacji, czy zachodzą podstawy do wszczęcia postępowania sądowego, tj. wystąpienia przez organ postępowania z aktem oskarżenia do sądu. Tym samym, w kwestiach nieuregulowanych w zakresie postępowania wyjaśniającego stosować należy odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania karnego dotyczące postępowania przygotowawczego, natomiast w zakresie postępowania dyscyplinarnego – postępowania przed sądem. Tylko takie stosowanie przepisów spełnia bowiem wyrażony w art. 305 ustawy wymóg odpowiedniego stosowania przepisów procedury karnej.

Przepisem regulującym właściwość miejscową sądu w postępowaniu karnym jest art. 31 § 1 k.p.k., zgodnie z którym miejscowo właściwy do rozpoznania sprawy jest sąd, w którego okręgu popełniono przestępstwo. W § 3 wskazanej regulacji przewidziano natomiast, że w przypadku popełnienia przestępstwa w okręgu kilku sądów, właściwy jest ten sąd, w którego okręgu najpierw wszczęto postępowanie przygotowawcze. Wyżej wymienione przepisy stanowią podstawę dla wyznaczenia jednostki właściwej do prowadzenia postępowania przygotowawczego, a to z mocy odesłania zawartego w § 116 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 7 kwietnia 2016 roku – Regulamin wewnętrznego urzędowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury²⁰, zgodnie z którym do określenia właściwości miejscowej jednostki prokuratury w zakresie postępowania przygotowawczego stosuje się odpowiednio przepisy art. 31-34 k.p.k., a także przepisy § 113-115 rozporządzenia MS. Mając na względzie powyższe, w przypadkach nieprzewidzianych w rozporządzeniu, właściwość uczelni (a zatem także rzecznika dyscyplinarnego do spraw nauczycieli akademickich, powołanego przez rektora uczelni) wyznaczać należy poprzez odpowiednie zastosowanie art. 31 k.p.k., tj. przyjęcie właściwości uczelni, w której doszło do popełnienia przewinienia dyscyplinarnego. Jeżeli natomiast przewinienie popełnione zostało w ramach kilku uczelni, właściwą do wszczęcia i prowadzenia postępowania wyjaśniającego będzie każda z nich, przy czym wszczęcie przez rzecznika dyscyplinarnego którejkolwiek uczelni postępowania wyjaśniającego w pierwszej kolejności powoduje zastosowanie przewidzianej w art. 31 par. 3 k.p.k. zasady tzw. wyprzedzania, tj. przyjęcia właściwości tego rzecznika dyscyplinarnego, który jako pierwszy wszczął postępowanie wyjaśniające.

²⁰ Dz.U.2017.0.1206.

Wnioski

Podsumowując, wskazać należy, że były nauczyciel akademicki może ponosić odpowiedzialność dyscyplinarną za czyn uchybiający obowiązkowi nauczyciela akademickiego lub godności zawodu nauczyciela akademickiego popełniony w okresie jego zatrudnienia w szkolnictwie wyższym. Jeśli nauczyciel akademicki, który mógł popełnić przewinienie dyscyplinarne, nie posiada podstawowego miejsca pracy w uczelni, postępowanie wyjaśniające i postępowanie dyscyplinarne w pierwszej instancji wobec niego prowadzi się w tej zatrudniającej go uczelni, której rektor lub rzecznik dyscyplinarny powziął wiadomość o popełnieniu czynu mającego znamiona przewinienia dyscyplinarnego. Postępowanie takie wszczynane jest przez rzecznika dyscyplinarnego z urzędu lub na skutek zbadania sprawy, której rozpoczęcie polecił rzecznikowi dyscyplinarnemu rektor uczelni. Kwestia ta została uregulowana w § 2 ust. 2 rozporządzenia, albowiem użyte w treści przedmiotowego przepisu określenie „uczelnia zatrudniająca [nauczyciela akademickiego]” obejmuje swoim zasięgiem podmiotowym również uczelnię zatrudniającą nauczyciela akademickiego kiedykolwiek w przeszłości. Przyjęcie odmiennej interpretacji i zawężenie zakresu wskazanego pojęcia wyłącznie do uczelni zatrudniających nauczyciela akademickiego w dacie wszczęcia postępowania wyjaśniającego stoi w sprzeczności z dyrektywami wykładni językowej i celowościowej. Jeśli by jednak przyjąć zawężającą interpretację § 2 ust. 2 rozporządzenia, nie wyklucza to odpowiedzialności byłego nauczyciela akademickiego za delikt dyscyplinarny popełniony w okresie jego zatrudnienia w szkole wyższej. W takiej sytuacji należałoby bowiem uznać, że kwestia trybu i właściwości miejscowej rzecznika dyscyplinarnego oraz komisji dyscyplinarnej w sprawach dyscyplinarnych byłych nauczycieli akademickich nie została uregulowana w ustawie i rozporządzeniu. W kwestiach proceduralnych dotyczących postępowania wyjaśniającego w stosunku do nauczycieli akademickich, które nie znalazły swojego uregulowania w ustawie i rozporządzeniu, zastosowanie znajdują zaś odpowiednie przepisy ustawy – Kodeks postępowania karnego. W przypadku nieposiadania przez nauczyciela akademickiego podstawowego miejsca pracy, jak również zatrudnienia w innej uczelni, do wszczęcia i prowadzenia postępowania wyjaśniającego w stosunku do nauczyciela akademickiego właściwym rzecznikiem dyscyplinarnym do spraw nauczycieli akademickich jest rzecznik uczelni, w której nauczyciel akademicki dopuścił się przewinienia dyscyplinarnego, a to z mocy art. 305 ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce w zw. z art. 31 par. 1 k.p.k. W przypadku zaś, jeżeli nauczyciel akademicki dopuścił się przewinienia dyscyplinarnego w zakresie kilku uczelni,

rzecznikiem dyscyplinarnym do spraw nauczycieli akademickich właściwym do prowadzenia postępowania wyjaśniającego będzie rzecznik dyscyplinarny do spraw nauczycieli akademickich uczelni, w której najpierw wszczęto postępowanie wyjaśniające, a to z mocy art. 305 Ustawy w zw. z art. 31 par. 3 k.p.k.

Bibliografia

- Bielska-Brodziak A., *Interpretacja tekstu prawnego na podstawie orzecznictwa podatkowego*, Wolters Kluwer business, Warszawa 2009.
- Ceglarska-Piłat K., *Pojęcie i cechy charakterystyczne odpowiedzialności dyscyplinarnej w prawie polskim*, „Studia Prawnicze” 2005, z. 2.
- Cieślak M., *Polskie prawo karne. Zarys systemowego ujęcia*, PWN, Warszawa 1994.
- Giętkowski R., *Odpowiedzialność dyscyplinarna w prawie polskim*, WUG, Gdańsk 2013.
- Klemensiewicz Z., *Problematyka składniowej interpretacji stylu*, [w:] *idem*, *W kręgu języka literackiego i artystycznego*, PWN, Wrocław 1961.
- Lang W., *Struktura odpowiedzialności prawnej (Studium analityczne z dziedziny, teorii prawa)*, „Zeszyty Naukowe UMK. Nauki Humanistyczno-Społeczne” 1968, nr 31.
- Marszał K., *Proces karny*, Volumen, Katowice 2013.
- Marczak M., *Summa iniuria. O błędzie formalizmu w stosowaniu prawa*, WN Scholar, Warszawa 2007.
- Michalak A., *Słowniki językowe w interpretacjach prawa podatkowego*, [w:] *Język w prawie, administracji i gospodarce*, red. K. Michalewski, WUŁ, Łódź 2010.
- Morawski L., *Wykładnia w orzecznictwie sądów*, TNOiK, Toruń 2002.
- Nawrocki M., *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, [w:] *Biegły w postępowaniu cywilnym i karnym. Komentarz praktyczny, orzecznictwo, wzory pism procesowych*, red. K. Flaga-Gieruszyńska, C.H. Beck, Warszawa 2020.
- Pleszka K., *Językowe znaczenie tekstu prawnego jako granica wykładni*, [w:] *Filozoficzno-teoretyczne problemy sądowego stosowania prawa*, red. M. Zirk-Sadowski, WUŁ, Łódź 1997.
- Savigny F.C. von, *System des heutigen Römischen Rechts*, [s.n.], Berlin 1974.
- Spyra T., *Granice wykładni prawa – znaczenie językowe tekstu prawnego jako granica wykładni*, Zakamycze – Wolters Kluwer, Kraków 2006.
- Tobor Z., *W poszukiwaniu intencji prawodawcy*, Wolters Kluwer business Warszawa 2013.
- Zieliński M., *Osiemnaście mitów w myśleniu o wykładni prawa*. „Palestra” 2011 nr 3–4.

Abstract

The Local Jurisdiction of the University Disciplinary Spokesman in Proceedings Regarding a Disciplinary Tort Committed by a Former Academic Teacher

The basis for disciplinary liability of academic teachers lies in the provisions of the Higher Education and Science Act of July 20, 2018. According to Article 275 § 1 of the Act, an academic teacher is subject to disciplinary liability for a disciplinary offense constituting an act that infringes the duties of an academic teacher or the dignity of the academic teacher's profession. In turn, according to Article 275 § 2 of the Act, termination of employment at the university does not exclude disciplinary liability for a disciplinary misconduct committed in the course of that employment. The interpretation of this provision leads to the conclusion that both a person employed at the university and having the status of an academic teacher on the date of instituting disciplinary proceedings, and a person not employed at the university who had the status of an academic teacher in the past and lost it as a result of termination of their employment in higher education may be subject to disciplinary liability. The subject of this article are issues concerning the jurisdiction of the local disciplinary proceedings representative of the university conducting an inquiry into the disciplinary responsibility of a former academic teacher. On the basis of the linguistic interpretation of § 2 sec. 2 of the Regulation of the Minister of Science and Higher Education of 25 September 2018 on the detailed mode of mediation, explanatory proceedings and disciplinary proceedings in matters of disciplinary liability of academic teachers, it should be assumed that the first-instance explanatory proceedings and disciplinary proceedings against a former academic teacher are conducted at a university which in the past employed the academic teacher suspected of a disciplinary offense, and whose rector or disciplinary proceedings representative became aware of an act constituting a disciplinary offense.

Key words: disciplinary liability, disciplinary offense, academic teacher, disciplinary proceedings representative for academic staff, law on higher education

Streszczenie

Właściwość miejscowa rzecznika dyscyplinarnego uczelni w postępowaniu w sprawie deliktu dyscyplinarnego popełnionego przez byłego nauczyciela akademickiego

Podstawę odpowiedzialności dyscyplinarnej nauczycieli akademickich stanowią przepisy Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Zgodnie z art. 275 § 1 Ustawy nauczyciel akademicki podlega odpowiedzialności dyscyplinarnej za przewinienie dyscyplinarne stanowiące czyn uchybiający obowiązkom nauczyciela akademickiego lub godności zawodu nauczyciela akademickiego. Z kolei zgodnie z art. 275 § 2 ustawy ustanie zatrudnienia w uczelni nie wyłącza odpowiedzialności

dyscyplinarnej za przewinienie dyscyplinarne popełnione w trakcie tego zatrudnienia. Wykładnia tego przepisu prowadzi do wniosku, że odpowiedzialności dyscyplinarnej podlegać może zarówno osoba zatrudniona w uczelni i posiadająca w dacie wszczęcia postępowania w sprawie dyscyplinarnej status nauczyciela akademickiego, jak i osoba niezatrudniona w uczelni, która status nauczyciela akademickiego posiadała w przeszłości i utraciła go na skutek ustania zatrudnienia w szkolnictwie wyższym. Przedmiotem niniejszego artykułu jest problematyka właściwości miejscowej rzecznika dyscyplinarnego uczelni prowadzącego postępowanie wyjaśniające w przedmiocie odpowiedzialności dyscyplinarnej byłego nauczyciela akademickiego. Na podstawie wykładni językowej § 2 ust. 2 Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 25 września 2018 r. w sprawie szczegółowego trybu prowadzenia mediacji, postępowania wyjaśniającego i postępowania dyscyplinarnego w sprawach odpowiedzialności dyscyplinarnej nauczycieli akademickich należy przyjąć, że postępowanie wyjaśniające i postępowanie dyscyplinarne w pierwszej instancji wobec byłego nauczyciela akademickiego prowadzi się w uczelni, która w przeszłości zatrudniała nauczyciela akademickiego podejrzewanego o delikt dyscyplinarny, a której rektor lub rzecznik dyscyplinarny powziął wiadomość o popełnieniu czynu mającego znamiona przewinienia dyscyplinarnego.

Słowa kluczowe: odpowiedzialność dyscyplinarna, delikt dyscyplinarny, nauczyciel akademicki, rzecznik dyscyplinarny ds. nauczycieli akademickich, prawo o szkolnictwie wyższym